

Fot. Źródło: Grupa SIS

Klaster energii – czy spełnią oczekiwania rynku?

Zainteresowanie klastrami energii jest ogromne. Powstało kilkadziesiąt lokalnych inicjatyw mających na celu utworzenie klastrów energii. Dzieje się tak, mimo że zapisy w Ustawie o OZE na temat klastrów energii są raczej lakoniczne. Nieznane są też na razie szczegóły dotyczące konkursu na unijne dofinansowanie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. W klastrach energii swoją szansę zdają się jednak upatrywać zarówno przedsiębiorcy, jak i samorządy. Uwolnione zostały duże pokłady pozytywnej energii.

Barbara Adamska,
ekspert rynku OZE, ADM Poland

Klaster energii w Ustawie o OZE

Uregulowania dotyczące klastra energii w polskim prawie pojawiły się dopiero w nowelizacji Ustawy o OZE z dnia 22 czerwca 2016 r. Trzeba jednak przyznać, że w ustawie nie poświęcono klastrów energii zbyt dużo miejsca. Znajdziemy w niej jedynie jego definicję (art. 2 pkt 15a), kilka uszczegółowień dotyczących funkcjonowania zawartych w art. 38a oraz informację o oddzielnym koszyku aukcyjnym na sprzedaż energii elektrycznej wytworzonej w instalacjach odnawialnego źródła energii przez członków klastra energii (art. 73). Pomimo że zapisów jest niewiele, są one dość treściwe, zwłaszcza jeżeli chodzi o definicję klastra energii.

Zgodnie z zapisami art. 2 pkt 15a, klaster energii to cywilnoprawne porozumienie, którego uczestnikami mogą być osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki naukowe, instytuty badawcze lub jednostki samorządu terytorialnego. Przedmiot działalności klastra dotyczy wytwarzania i równoważenia zapotrzebowania, dystrybucji lub obrotu energią z odnawialnych źródeł energii lub z innych źródeł lub paliw. Działalność ta odbywa się w ramach sieci dystrybucyjnej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV. Obszar działania klastra nie przekracza granic jednego powiatu lub pięciu gmin. Klaster reprezentowany jest przez koordynatora, którym jest powołana w tym celu spółdzielnia,

stowarzyszenie, fundacja lub wskazany w porozumieniu cywilnoprawnym dowolny członek klastra energii.

Definicja zdaje się w dość czytelny sposób odzwierciedlać intencje ustawodawcy odnośnie do istoty klastra energii, aczkolwiek od strony formalnej posiada pewne niedociągnięcia. Często podnoszona jest kwestia, że pojęcie „cywilnoprawne porozumienie” nie funkcjonuje w polskim systemie prawnym. Wskazywany jest brak celowości wymieniania w definicji jednostek naukowych, instytutów badawczych i jednostek samorządu terytorialnego, gdyż są one osobami prawnymi, które w definicji zostały wskazane. W definicji zabrakło natomiast spółek osobowych oraz wspólnot mieszkaniowych, a to wydaje się sporym niedopatrzeniem. Duże dyskusje toczyły się wokół słowa „dotyczy” w opisie przedmiotu działalności klastra. Sformułowanie, że klaster energii to porozumienie „dotyczące wytwarzania i równoważenia zapotrzebowania, dystrybucji lub obrotu energią” wydawało się otwierać szerokie pole interpretacji rzeczywistego przedmiotu działalności klastra. W części definicji dotyczącej obszaru działalności wydaje się brakować doprecyzowania, że nie przekracza on granic jednego powiatu lub pięciu gmin sąsiadujących ze sobą. Na chwilę obecną nie ma w definicji warunku dotyczącego sąsiedowania ze sobą gmin, a wydaje się on bardzo istotny.

Cele tworzenia klastrów energii

Doprecyzowania zapisów dotyczących klastrów energii w Ustawie o OZE wydają się konieczne. Resort energii sygnalizuje, że stanie się to w ramach najbliższej nowelizacji Ustawy o OZE. Zastanawiając się jednak nad tym, w jakim kierunku te doprecyzowania powinny pójść, warto spojrzeć na klastr energii poprzez cele, które ma realizować. W związku z tym, że klastr energii jest inicjatywą o charakterze lokalnym, cele definiowane przez poszczególne inicjatywy odnoszą się przede wszystkim do tego właśnie poziomu. Do szczególnie istotnych wydają się należeć:

- zapewnienie niezawodności dostaw oraz niskich cen energii na danym obszarze,
- zapewnienie lepszych warunków działania dla lokalnych przedsiębiorców, przyciągnięcie nowych inwestorów,
- obniżenie kosztów energii elektrycznej ponoszonych przez samorządy,
- nowe miejsca pracy w ramach klastra,
- wsparcie realizacji polityki niskoemisyjnej,
- wzrost świadomości społeczeństwa lokalnego odnośnie do wytwarzania i zużywania energii elektrycznej.

Powyżej wymienione cele w prosty sposób dotyczą rynku energii. Znamiennie jednak jest, że rzeczywiście definiowane cele przez poszczególne inicjatywy klastrów są dużo szersze. Często klastry energii postrzegane są jako szansa na poprawę stanu środowiska naturalnego, zwłaszcza w kontekście poprawy jakości powietrza. Charakterystyczne jest przy tym, że cel ten pojawia się nie jedynie w tych klastrach, których uczestnicy przywiązują wagę do poprawy jakości powietrza w kontekście utrzymania statusu uzdrowiska.

Klastry energii, mimo że tworzone i funkcjonujące lokalnie, mogą mieć pozytywny wpływ na cały system elektroenergetyczny kraju. Skala tego efektu będzie zależała od liczby funkcjonujących klastrów energii. Korzyści na poziomie krajowym to m.in.:

- obniżenie kosztów rozbudowy infrastruktury,
- obniżenie kosztów bilansowania,
- uniknięcie strat związanych z przesyłem,
- rozwój generacji ze źródeł odnawialnych,
- rozwój nowoczesnych technologii,
- wyrównywanie szans regionów.

Samorząd w klastrze energii – czy konieczny?

Na etapie prac nad zapisami nowelizacji Ustawy o OZE, wprowadzającej definicję klastra energii, nie była eksponowana rola jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu i funkcjonowaniu klastrów energii. Zostały one co prawda wymienione w definicji, jednak wydaje się, że nie przewidywano, że będą one odgrywały tak aktywną rolę w tworzących się klastrach energii. Powstające klastry energii dowodzą, że rynek energii nie jest tematem abstrakcyjnym dla jednostek samorządu terytorialnego. Znamiennie jest, że samorządy osadzają klastry energii w perspektywie poszerzonej o aspekty społeczne i środowiskowe. W mojej ocenie aktywność samorządów w inicjatywach klastrów to zjawisko pozytywne, zwłaszcza że to samorząd na mocy art. 18 i 19 Ustawy Prawo energetyczne jest podmiotem tworzącym prawne, przestrzenne i inwestycyjne podstawy lokalnego rynku energetycznego. Uchwalany przez Radę Gminy Plan zaopatrzenia w ciepło, energię i paliwa

(PZC) jest dokumentem stanowiącym lokalne uwarunkowanie regulacyjne. Dodatkowy argument przemawiający za aktywnym zaangażowaniem samorządów to zaufanie mieszkańców.

Jednostki naukowe i instytuty badawcze

Jednostki naukowe i instytuty badawcze w definicji klastra energii zostały wymienione i można znaleźć je też wśród sygnatariuszy listów intencyjnych powstających klastrów energii. Zasadne wydaje się pytanie, jaka ma być rola tych jednostek? Czy rzeczywiście oczekuje się od nich wkładu w wypracowywanie nowych rozwiązań, czy też traktuje się je jak kwiatek do kożucha? Jeżeli postrzega się klastr energii jako innowacyjny sposób organizacji lokalnego rynku energii, udział jednostek naukowych i instytutów badawczych wydaje się niezbędny. Klastry energii mają szansę stać się swego rodzaju poligonem doświadczalnym dla innowacyjnych rozwiązań w zakresie energetyki. Wypracowanie takich rozwiązań oraz zapewnienie możliwości ich skalowania bez udziału jednostek naukowych i instytutów badawczych nie wydaje się możliwe. Warto przy tym wspomnieć, że jednostki naukowo-badawcze uczestniczące w klastrze energii mogą sięgnąć po środki z różnych źródeł, chociażby z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, regionalnych programów operacyjnych, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko lub Horyzont.

Ekspertyza na temat klastrów energii

W marcu na stronie internetowej Ministerstwa Energii została opublikowana ekspertyza „Koncepcja funkcjonowania klastrów energii w Polsce”. Została ona wykonana na zlecenie resortu przez konsorcjum w składzie Krajowa Agencja Poszanowania Energii SA, WiseEuropa – Fundacja Warszawski Instytut Studiów Ekonomicznych i Europejskich oraz Atmoterm SA, przy udziale Krajowego Instytutu Energetyki Rozproszonej. Opracowanie liczy ponad 300 str. i stanowi próbę całościowego spojrzenia na koncepcję funkcjonowania klastrów energii. Zawiera m.in. opis możliwych modeli funkcjonowania klastrów energii, analizę efektywności finansowej, prawno-regulacyjnej i podatkowej, próbuje oszacować potencjał klastrów energii w Polsce i zidentyfikować źródła finansowania. Jak podkreślają przedstawiciele Ministerstwa Energii, ekspertyza nie jest tożsama ze stanowiskiem resortu. Ma ona stanowić punkt wyjścia do dyskusji na temat koncepcji klastra energii. Jest możliwość ustosunkowania się do części bądź całości ekspertyzy w formie koreferatów, które zostaną opublikowane na stronie Ministerstwa Energii.

Nabór pilotażowych inicjatyw klastrów

Rynek z niecierpliwością czeka na konkrety dotyczące naboru na pilotażowe inicjatywy klastrów. Wiele inicjatyw wstrzymuje się z podpisaniem umowy klastra, poprzestając na podpisanych listach intencyjnych, do czasu ogłoszenia kryteriów naboru. Pierwszym krokiem wykonanym przez Ministerstwo Energii pod kątem przyszłego naboru wydaje się zaproszenie skierowane do klastrów energii o wypełnienie formularza, służącego zidentyfikowaniu istniejących inicjatyw klastrów. Następnym krokiem będzie przekazanie przez resort inicjatywom klastrów wytycznych do opracowania strategii klastra energii. Strategia ta będzie stanowić podstawę do ubiegania się o wsparcie.